









Wir widmen diesen Band dankbar  
dem Andenken an  
Professor **Heinz E. Müller-Dietz**

ACTA  
HISTORICO-HISTORICA  
MUSEI  
MUSEI  
MUSEI

Herausgegeben von  
KARL DIETRICH  
HANS SÄCKER  
CHRISTA HÄBERLE  
HEINZ E. MÜLLER-DIETZ  
VIRGILIA SIEBERG  
HANS STÄUBER

SE 36 952

Wir widmen diesen Band dankbar  
dem Vorstand  
Professor Heinz E. Müller-Dietz

Editores

KĀRLIS ĒRIKS ARONS,  
JURIS SALAKS

Senatus consiliarius  
scientium

CHRISTA HABRICH, ØIVIND LARSEN,  
HEINZ E. MÜLLER-DIETZ, RAIMO PULLAT,  
VYTAUTAS SIUDIKAS, ANDREJ STOČIK,  
JĀNIS STRADIŅŠ, ROLF WINAU

Lpt 1-16  
5(24)

Lpt



# ACTA MEDICO-HISTORICA RIGENSIA

VOLUMEN V (XXIV)

PAULI STRADINI MUSEUM HISTORIAE MEDICINAE  
RIGA 2000

ISSN 1547-5012



ACTA  
MEDICO-HISTORICA  
RIGENSIS  
(VOLUMEN V (XXIV))

Redaktore  
JANIŅA DANUSEVIČA

Tulkojumi angļu valodā  
MAIJA SOSĀRE

Maketētājs  
MĀRIS GEDZUNS

Tehniskais un mākslinieciskais redaktors  
ANDRIS LAMSTERS

Datoroperatori  
JURIS BĒRZIŅŠ, RAIVIS MALNAČS

Grāmatā izmantoti Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja fotoarhīva materiāli, foto no autoru personiskajām kolekcijām, kā arī Jāņa Brenča fotoreprodukcija

© Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs, 2000

© AML Medicīnas vēstures institūts, 2000

ISSN 1022-8012



## Satura rādītājs

Priekšvārds	9
Introduction	10
II	
GALINA BORISSOVA, <u>HEINZ E. MÖLLER DIETZ</u> Der Arzt und der Maler: Die Freundschaft zwischen A. P. Čechov und I. I. Levitan	11
М. Б. Мирский Российская история медицины и современность	25
INGRID KÄSTNER, NATALJA DECKER Heinrich Zeiss (1888–1949) und die Versuche zur Institutionalisierung der Medizingeschichte in Sowjetrußland	35
М. В. Поддубный Генрих Цейсс и московские “германофилы” 1920-х годов	53
Р. Ш. Бахтияров, И. И. Лихницкая Академик З. Г. Френкель: концепция удлинения жизни и деятельной старости	75
EUGENE J. KUCHARZ Professor Witold Eugene Orłowski: Life and Achievements of an Eminent Polish Internist	85
EUGENE J. KUCHARZ Professor Anthony Głuziński: Life and Achievements of the Founder of the Polish Society of Internal Medicine	93
JAAN KASMEL, TIJU KASMEL Professor Daniel Georg Balk – the First Anthropology Lecturer at the Reopened University of Dorpat (Tartu) in 1802	103
RITA GRÄVERE Latvijas antropoloģija laikmetu griežos	109
ILVA DUČEVSKA The Anthropological View of the Latvian Woman Throughout Centuries	127

KEN KALLING	
The Story of Estonian Eugenics	133
ALAR SEPP, HELENA SEPP	
Sanitary-Topographical Studies in Estonia During the 1920s and 30s	141
INĀRA ANČUPĀNE, ALFRĒDS MILTIŅŠ, VENTS MILTIŅŠ, AIJA ŽILEVICA	
Tendency in the Spread of Syphilis Among the Population of Latvia (1900–1997)	149
INĀRA ANČUPĀNE, ALFRĒDS MILTIŅŠ, VENTS MILTIŅŠ	
Profesoram Oskaram Petersenam – 150	159
MARGAREETE OTTER	
The Founder of Chronobiology – Nikolai Pärna	163
INTA BELDAVA, MARUTA VITOLA	
Osteoreflexotherapy in Latvia	169
RENĀTE ALMANE, INTA VEGNERE	
Homeopātijas vēsture Latvijā	191
III	
ILGARS GROSVALDS, ULDIS ALKSNIS, AUGUSTS RUPLIS, IMANTS MEIROVICS	
Latvijas Universitātes Ķīmijas fakultātes Farmācijas nodaļa (1919–1950)	203
ILGARS GROSVALDS, ULDIS ALKSNIS, IMANTS MEIROVICS	
Eduards Zariņš – augstākās farmaceitiskās izglītības un uzturvielu pētniecības pamatlicējs Latvijā	223
AUGUSTS RUPLIS, ILGARS GROSVALDS	
Jānis Kupcis – Latvijas minerālūdeņu un dziedniecības dūņu pētnieks	237
MARGAREETE OTTER	
The First Official Estonian Pharmacopoeia	247
KRISTAPS ZARIŅŠ	
Augstākā medicīnas izglītība Latvijā	251
ARNIS VIKSNA	
Vēl kāda lappuse profesora Paula Stradiņa vajāšanas hronikā	263
ISAAK GUTERMANN	
Dozent Sleims Herbergs – Gründer und erster Leiter des Lehrstuhles für therapeutische Stomatologie an der Staatlichen Universität Lettland	273
JEKATERINA ĒRENPREISA, AINA DĀLMANE, JURIS ĒRENPREISS	
Jānis Oļģerds Ērenpreiss and His Theory of Carcinogenesis	281

JĀNIS STRADIŅŠ  
J. W. Goethe and the Baltics 287

KĀRLIS ĒRIKS ARONS  
Scientists Around Goethe 293

JURIS SALAKS  
Goethe and his Teacher Justus Christian von Loder 309

INGRID KĀSTNER  
Goethes naturwissenschaftliche Studien 321

## IV

ARNIS VIKSNA  
Medicīnas vēstures muzeja pirmais nolikums 1944. gadā 341

EDĪTE BĒRZIŅA  
Medicīnisko instrumentu meistari Rīgā 19. gadsimtā 345

ХЕЛЛЕ МАРТИНСОН  
Музей здравоохранения Эстонии 353

HELJE KAARMA, JANA PETERSON, LIIDIA SALUSTE, MAIE THETLOFF, VALVE LOOLAID  
Centre for Physical Anthropology at the University of Tartu  
(1993–1998) 359

## V

В. П. ГРИЦКЕВИЧ  
Важный труд по истории военно-морской медицины 363

К. К. ВАСИЛЬЕВ, К. Г. ВАСИЛЬЕВ  
Новая страница в летописи истории военной медицины России 365

VALIJA RUNGE  
Renesanses cilvēks 371

RĪTA GRĀVERE  
Rakstu krājums veltīts Jēkaba Alkšņa dzimtai un viņa meitai Austrai  
Liepiņai 375

## VI

JĀNIS STRADIŅŠ

Latvijas zinātņu vēstures izpēte 1997.– 1999. gadā 383

MAIJA ANŽE

Latvijas Medicīnas vēsturnieku apvienības un muzeja darbības  
pārskats par 1999. gadu un 2000. gada sākumu 393

MAIJA ANŽE

Paula Stradiņa balvas laureāti 1999. un 2000. gadā 401

## VIII

Heinz Müller-Dietz (1923–1998) 407

А. С. Георгиевский – врач, ученый, педагог 413

Valija Ruņģe (1920–1999) 417

Personu rādītājs

*Index* 422

Именной указатель 429

Instructions to authors 431

## PRIEKŠVārds

*Acta Medico-Historica Rigensia* kārtējais, 5. (24.) sējums veltīts ievērojamā medicīnas vēsturnieka profesora Heinca E. Millera-Dīca (*Heinz E. Müller-Dietz*) piemiņai. Profesors Millers-Dīcs bija izcils vācu medicīnas vēsturnieks, kura intereses īpaši saistījās ar Vācijas un Austrumeiropas valstu medicīnas kontaktiem, viņš bija Paula Stradiņa balvas laureāts (1990) un krājuma *Acta Medico-Historica Rigensia* ilggadējs redkolēģijas loceklis, kura devums ļāva krājumam pārtapt par starptautisku izdevumu. Šā krājuma saturu veido oriģinālas publikācijas par medicīnas un farmācijas vēsturi un ievērojamiem šo nozaru pārstāvjiem Vācijā, Polijā, Krievijā, Latvijā, Igaunijā, un arī rakstu autori ir minēto valstu medicīnas vēstures pētnieki.

Krājumu atklāj netaiņa H. Millera-Dīca raksts (kopā ar G. Borisovu) par divu izcilu personu – ārsta un gleznotāja (A. Čehova un I. Levitāna) draudzību. Rakstu kopa veltīta antropoloģijas un eigēnikas vēstures problēmām, ir arī vairāki raksti par sociālās medicīnas problēmām, par osteorecepcijas pētījumiem. Cita rakstu grupa veltīta augstākās medicīniskās izglītības un farmācijas izglītības vēsturei Latvijā, jo 2000. gadā aprit 80 gadu kopš šo nozaru akadēmiskas pastāvēšanas sākuma Latvijā un 50 gadu kopš Rīgas Medicīnas institūta (Latvijas Medicīnas akadēmijas) izveidošanas.

1999. gada 27.–29. oktobrī Rīgā notika starptautisks interdisciplinārs simpozījs “J. V. Gēte un Baltija”, kas bija veltīts šā vācu dižgara 250 gadu jubilejai. Krājumā publicēti vairāki raksti, kas raksturo Gēti kā dabaszinātnieku un viņa sakarus ar laikabiedriem Baltijā.

Cita rakstu kopa veltīta medicīnas muzejiem Latvijā un Igaunijā, pēdējos gados veikto pētījumu apskatam medicīnas un citu zinātņu vēsturē. Krājumā ievietotas arī vairākas recenzijas par pēdējos gados iznākušajām grāmatām un vairāku aizsaulē aizgājušo kolēģu nekroloģi.

## INTRODUCTION

The regular volume No 5 (24) of *Acta Medico-Historica Rigensia* has been dedicated to the memory of historian of medicine professor Heinz E. Müller-Dietz. Professor Müller-Dietz was an outstanding German historian of medicine, who was particularly interested in the medical ties of Germany with the Eastern European countries; he was the receiver of Paul Stradiņ prize (1990) and a long-standing member of the editorial board of the collection *Acta Medico-Historica Rigensia*. His participation enabled the collection to become of international significance. The contents of this collection contains original publications on the history of medicine and pharmacy and the outstanding representatives of these branches in Germany, Poland, Russia, Latvia and Estonia; the authors of the included articles are researchers of medical history in those countries.

The collection is introduced by an article of late H. Müller-Dietz (together with G. Borissova) about the friendship of two famous personalities – doctor and painter (A. Chekchov and I. Levitan). There are a number of articles devoted to historical problems of anthropology and eugenics; several articles touch upon social medical problems, also concerning problems of osteoreception. Another group of articles is devoted to problems of higher medical and pharmaceutical education, as in April, 2000, 80 years has passed since their beginnings in Latvia and 50 years since the formation of Riga Medical Institute (Latvia's Medical Academy).

On the 27–29<sup>th</sup>, October, 1999 an international interdisciplinary symposium was held in Riga “J. W. Goethe and the Baltics” which was dedicated to the 250<sup>th</sup> anniversary of the German noble writer. There are several articles that characterise Goethe as a natural scientist and describe his ties with his contemporaries in the Baltic countries.

Another set of articles is dedicated to the museums of medicine in Latvia and Estonia, and to a review of lately performed research in medicine and other branches of science. The volume also contains several reviews about the book published in recent years as well as obituaries of colleagues who have recently died.